

**UJEDINJENE
NACIJE**

Međunarodni sud za krivično gonjenje
osoba odgovornih za teška kršenja
međunarodnog humanitarnog prava
počinjena na teritoriji bivše Jugoslavije
od 1991. godine

Predmet br. IT-05-88/2-T
Datum: 22. mart 2012.
Original: engleski

PRED PRETRESNIM VIJEĆEM II

U sastavu: sudija Christoph Flügge, predsjedavajući
sudija Antoine Kesia-Mbe Mindua
sudija Prisca Matimba Nyambe

Sekretar: g. John Hocking

Odluka od: 22. marta 2012.

TUŽILAC

protiv

ZDRAVKA TOLIMIRA

JAVNO

**ODLUKA U VEZI S PRIHVATANJEM IZVJEŠTAJA VJEŠTAKA RATKA
ŠKRBIĆA S IZDVOJENIM MIŠLJENJEM SUDIJE MINDUE I SUPROTNIM
MIŠLJENJEM SUDIJE NYAMBE**

Tužilaštvo

g. Peter McCloskey

Optuženi

Zdravko Tolimir

OVO PRETRESNO VIJEĆE Međunarodnog suda za krivično gonjenje osoba odgovornih za teška kršenja međunarodnog humanitarnog prava počinjena na teritoriji bivše Jugoslavije od 1991. godine (dalje u tekstu: Međunarodni sud) rješava po usmenom zahtjevu tužilaštva podnesenom tokom suđenja 14. februara 2012. da se izuzme izvještaj vještaka pod naslovom "Kretanje stanovništva Srebrenice" (dalje u tekstu: Prvi izvještaj) koji je napisao vještak odbrane Ratko Škrbić (dalje u tekstu: svjedok) i ovim donosi svoju odluku.

I. PROCEDURALNI KONTEKST

1. Optuženi Zdravko Tolimir (dalje u tekstu: optuženi) je 1. decembra 2011. dostavio "Obavještenje odbrane o objelodanjivanju izvještaja vještaka na osnovu pravila 94bis s dodacima" (dalje u tekstu: obavještenje odbrane) na bosanskom/hrvatskom/srpskom jeziku, kojim su objelodanjeni *curriculum vitae* i dva izvještaja¹ vještaka odbrane Ratka Škrbića. Engleska verzija Obavještenja odbrane zavedena je na povjerljivoj osnovi 3. januara 2012.²

2. "Obavještenje tužilaštva na osnovu pravila 94bis u vezi s izvještajima vojnog vještaka odbrane" (dalje u tekstu: Obavještenje tužilaštva) zavedeno je 20. januara 2012. Tužilaštvo je navelo da (1) ne prihvata izvještaje vještaka koje je sastavio svjedok; (2) želi svjedoka unakrsno da ispita ukoliko izvještaji budu prihvaćeni; i (3) osporava kvalifikacije svjedoka kao vještaka.³

3. Svjedok je svjedočio pred Vijećem 6., 7., 8., 9., 13. i 14. februara 2012.⁴ Dana 8. februara 2012., poslije zaključenja svog glavnog ispitivanja, optuženi je zatražio uvrštavanje dvaju izvještaja vještaka u spis.⁵ Osvrćući se na Obavještenje tužilaštva, Vijeće je pozvalo tužilaštvo da se izjasni, nakon čega je ono izjavilo da nema nikakvih prigovora, "barem ne preliminarnih".⁶ Vijeće je poslije toga označilo dva izvještaja vještaka radi identifikacije, dok tužilaštvo ne iznese daljnje argumente na kraju svjedočenja svjedoka.⁷

¹ Drugi izvještaj koji je napisao svjedok je naslovljen "Srebrenica i Žepa".

² Obavještenje odbrane prvobitno je zavedeno na javnoj osnovi, ali je kasnije zavedeno kao povjerljivo na zahtjev optuženog. V. Zahtjev za promjenu statusa podneska "Obavještenje odbrane na osnovu pravila 94bis", podnesen na bosanskom/hrvatskom/srpskom jeziku 1. februara 2012., podnesen na engleskom 2. februara 2012.

³ Obavještenje tužilaštva, par. 1.

⁴ Ratko Škrbić, T. 18813 (6. februar 2012.) – T. 19249 (14. februar 2012.).

⁵ T. 19014 – 19015 (8. februar 2012.).

⁶ T. 19016–19017 (8. februar 2012.).

⁷ T. 19016–19017 (8. februar 2012.). Prvi izvještaj je označen radi identifikacije kao DP D00368 (javna verzija), odnosno DP D00369 (povjerljiva verzija)

4. Dana 14. februara 2012., poslije zaključenja iskaza svjedoka, Vijeće je uputilo tužilaštvo da razjasni svoj konačan stav u vezi s dva izvještaja vještaka.⁸ U vezi s Prvim izvještajem, obje strane su iznijele usmenu argumentaciju, kako je dolje naznačeno.⁹

II. ARGUMENTI STRANA U POSTUPKU

A. Argumenti tužilaštva

5. Tužilaštvo se protivi uvrštavanju Prvog izveštaja u spis, osporavajući kvalifikacije svjedoka kao vještaka kao i metodologiju i izvore koji su korišćeni.¹⁰ U onoj mjeri u kojoj bi Vijeće moglo biti sklono tome da uvrsti taj izvještaj u dokaze, međutim, tužilaštvo tvrdi da ga ne bi trebalo prihvatiti kao dokaz vještaka i da bi ga trebalo koristiti samo u svrhu stavljanja u kontekst iskaza svjedoka.¹¹

6. Osporavajući kvalifikacije svjedoka, tužilaštvo tvrdi da Prvi izvještaj "u osnovi i suštini predstavlja demografsku studiju o stanovništvu Srebrenice", za koju svjedok nije dovoljno stručan.¹² Konkretno, ono tvrdi da svjedok nije objavio nikakve radove iz te oblasti, kao i da ne posjeduje viši stepen u okviru discipline vezane za predmet izvještaja.¹³ Pored toga, ono tvrdi da je svjedok u svom svjedočenju rekao da takvo stručno znanje nije neophodno za potrebe njegovog izvještaja.¹⁴ Po mišljenju tužilaštva, time se dovodi u pitanje status svjedoka kao vještaka budući da bi takav svjedok po definiciji trebalo da bude u mogućnosti da pomogne Pretresnom vijeću u razumijevanju i analizi spornih pitanja na osnovu svoje konkretne osposobljenosti, znanja ili stručnosti.¹⁵

7. U vezi s metodologijom i izvorima, tužilaštvo tvrdi da se svjedok oslonio na "metodologiju pogodnosti" kojom je potkrijepio zaključak koji je već izveo prije nego što je započeo svoju studiju i koja je očigledno u sukobu s dokazima kojima je raspolagao.¹⁶ U tom pogledu, tužilaštvo ukazuje na rad i knjigu koje je svjedok napisao, koji su činili osnovu za

⁸ T. 19248 (14. februar 2012.).

⁹ T. 19249–19257 (14. februar 2012.). U odsustvu prigovora tužilaštva na prihvatanje drugog izvještaja, i javna i povjerljiva verzija tog izvještaja uvrštene su u spis kao DP D00366 (javna verzija), odnosno DP D00367 (povjerljiva verzija). T. 19258 (14. februar 2012.).

¹⁰ T. 19253–19254 (14. februar 2012.).

¹¹ T. 19253 (14. februar 2012.).

¹² T. 19249 (14. februar 2012.).

¹³ T. 19250 (14. februar 2012.).

¹⁴ T. 19250–19251 (14. februar 2012.).

¹⁵ T. 19251 (14. februar 2012) ("U praktičnom smislu, general Tolimir bi mogao jednostavno navesti u dokumentima da je ovaj svjedok svjedočio o tome i osloniti se na Pretresno vijeće da izvede [vlastiti] zaključak").

¹⁶ T. 19251, 19253 (14. februar 2012.).

njegov izvještaj.¹⁷ Tužilaštvo dalje tvrdi da je svjedok "imao na umu veoma jasan program", budući "da nije mogao prihvatiti da bi se naoružani oficiri [...] upustili u onakva djela koja se navode u optužnici" i da je "on u suštini umoran od bombardovanja ovom takozvanom zvaničnom verzijom onoga što se dešavalo u Srebrenici 'bez da iko to dokaže'".¹⁸ Tužilaštvo tvrdi da je svjedok, "upustivši se u obrazac sistematskog izuzimanja relevantnih dokaza",¹⁹ učinio taj izvještaj "potpuno bezvrijednim i nepouzdanim dokazom vještaka" pred ovim Međunarodnim sudom.²⁰ Na kraju, tužilaštvo tvrdi da Prvi izveštaj predstavlja "uvredu za žrtve tih zločina [i] za integritet ovog suđenja".²¹

B. Argumentacija optuženog

8. U odgovoru, optuženi tvrdi da bi Prvi izvještaj trebalo uvrstiti u spis i da eventualna pitanja u pogledu njegove pouzdanosti treba da odvagane Vijeće u svojoj presudi.²² Po mišljenju optuženog, taj izvještaj ne odražava "cjelokupnu analizu onih koji su lišeni života ili pogubljeni poslije pada Srebrenice", nego zapravo "parcijalnu analizu koja zaslužuje da se uzme u razmatranje".²³

9. Optuženi tvrdi da značaj Prvog izvještaja nije umanjen samo zbog toga što je zasnovan na radu i knjizi koje je svjedok ranije napisao.²⁴ Konkretno, on tvrdi da je svjedok utrošio vrijeme provodeći svoju analizu proćavanjem vojnih dokumenata koji se odnose na kretanje preživjelih i došao do svojih zaključaka na osnovu proračuna, što je izraženo u izvještaju.²⁵ Po njegovom mišljenju, vrijednost analize koju je proveo svjedok nije nužno umanjena samo zbog toga što se on nije oslonio na dokumente vezane za zarobljenike i pogubljenja.²⁶ Optuženi tvrdi da je svjedok u stvari koristio samo "utvrđene i potvrđene" činjenice za potkrepu svojih zaključaka, oslanjajući se isključivo na dokumentaciju relevantnih organa i institucija koja je u javnom domenu.²⁷

¹⁷ T. 19251–19252 (14. februar 2012.).

¹⁸ T. 19252 (14. februar 2012.).

¹⁹ Tužilaštvo tvrdi da svjedok nije iznio podatke za sve zarobljenike koje je držao VRS u kontekstu ukupnog broja stanovnika Srebrenice. T. 19252 (14. februar 2012.).

²⁰ T. 19252–19253 (14. februar 2012.).

²¹ T. 19253 (14. februar 2012.).

²² T. 19256–19257 (14. februar 2012.).

²³ T. 19257 (14. februar 2012.).

²⁴ T. 19256 (14. februar 2012.).

²⁵ T. 19256 (14. februar 2012.).

²⁶ T. 19256 (14. februar 2012.).

²⁷ T. 19257 (14. februar 2012.).

10. U vezi s kvalifikacijama svjedoka, optuženi tvrdi da je svjedok izučio "metodologiju utvrđivanja gubitaka u ratu" tako da je u dovoljnoj mjeri obrazovan i sposoban da sastavi dotični izvještaj.²⁸

11. Najzad, u vezi s tvrdnjom da je svjedok pristrasan, optuženi navodi da svjedok nije nikada negirao da su počinjeni zločini i da je svoj stav iznio ne opredjeljujući se ni za kakav zaključak o broju ubijenih ili pogubljenih.²⁹

III. MJERODAVNO PRAVO

12. Pravilo 94*bis*, koje je opšte pravilo u vezi s izvještajima vještaka, glasi kako slijedi:

- (A) Potpuna izjava i/ili izvještaj svakog vještaka koga poziva strana u postupku objelodanjuje se u roku koji odredi pretresno vijeće ili pretpretresni sudija.
- (B) U roku od trideset dana od objelodanjivanja izjave i/ili izvještaja vještaka, ili u roku koji odredi pretresno vijeće ili pretpretresni sudija, suprotna strana će dostaviti službenu obavijest o sljedećem:
- (i) da li prihvata izjavu i/ili izvještaj vještaka; ili
 - (ii) da li vještaka želi unakrsno ispitati; i
 - (iii) da li osporava kvalifikovanost svjedoka kao vještaka, ili relevantnost cijele izjave i/ili izvještaja ili nekog njihovog dijela, navodeći koje dijelove osporava.
- (C) Ako suprotna strana prihvati izjavu i/ili izvještaj vještaka, tu izjavu i/ili taj izvještaj pretresno vijeće može uvrstiti u spis, a da se svjedok ne pozove da lično svjedoči.

Ovo pravilo, međutim, ne predviđa konkretne smjernice u vezi s prihvatljivošću iskaza vještaka ili kriterijume za prihvatanje njihovih izvještaja.³⁰ Kao i svaki dokaz, izvještaji vještaka podliježu opštim standardima prihvatljivosti predviđenim u pravilu 89(C) i (D),³¹ koje glasi kako slijedi:

²⁸ T. 19256 (14. februar 2012.).

²⁹ T. 19257 (14. februar 2012.).

³⁰ *Tužilac protiv Popovića i drugih*, predmet br. IT-05-88-AR73.2, Odluka po zajedničkoj interlokutornoj žalbi odbrane u vezi sa statusom Richarda Butlera kao svjedoka vještaka (dalje u tekstu: Odluka Žalbenog vijeća u predmetu *Popović i drugi*), 31. januar 2008., par. 21.

³¹ Odluka Žalbenog vijeća u predmetu *Popović i drugi*, par. 22. V. takode *Tužilac protiv Radoslava Brđanina*, predmet br. IT-99-36-T, Odluka po podnesku optužbe kojim se dostavlja izjava vještaka Ewana Browna, 3. jun 2003. (dalje u tekstu: Odluka od 3. juna 2003. u predmetu *Brđanin*), str. 3; *Tužilac protiv Popovića i drugih*, predmet br. IT-05-88-T, Odluka po obavijesti odbrane na osnovu pravila 94*bis* u vezi s izvještajem vještaka Richarda Butlera, 19. septembar 2007. (dalje u tekstu: Odluka od 19. septembra 2007. u predmetu *Popović i drugi*), par. 23; *Tužilac protiv Gotovine i drugih*, predmet br. IT-06-90-T, Odluka i smjernice u vezi s izvještajem vještaka, dodatkom i svjedočenjem Reynauda Theunensa, 17. novembar

- (C) Vijeće može prihvatiti bilo koji relevantan dokaz za koji smatra da ima dokaznu vrijednost.
- (D) Vijeće može izuzeti dokaz ako potreba da se osigura pravično suđenje znatno preteže nad njihovom dokaznom vrijednošću.

13. U praksi Međunarodnog suda su ustanovljeni sljedeći uslovi prihvatljivosti izvještaja vještaka:

- (1) da Vijeće smatra svjedoka koji je sastavio izvještaj vještakom;
- (2) da izvještaj zadovoljava minimum standarda pouzdanosti;
- (3) da je izvještaj vještaka relevantan i da ima dokaznu vrijednost; i
- (4) da sadržaj izvještaja vještaka spada u priznati domen njegove stručnosti.³²

14. Prvo, vještak je osoba koja na osnovu nekog specijalizovanog znanja, vještine ili osposobljenosti može pomoći Vijeću da shvati ili riješi neko sporno pitanje.³³ Prilikom utvrđivanja da li neki konkretan svjedok zadovoljava ovaj standard, vijeće može uzeti u obzir nekadašnji i sadašnji položaj i profesionalnu stručnost svjedoka upućivanjem na njegov *curriculum vitae* kao i na njegove naučne radove, druge publikacije i sve druge relevantne informacije o njemu.³⁴ Jedna od distinkcija između vještaka i svjedoka ogleda se u tome da vještak s obzirom na svoje kvalifikacije može davati mišljenja i izvoditi zaključke u okviru granica svoje stručnosti i predočavati ih vijeću.³⁵

15. Drugo, izvještaj vještaka mora zadovoljiti minimum standarda pouzdanosti. Neki dokaz može biti toliko manjkav u pogledu pokazatelja pouzdanosti zbog nedovoljne nepristrasnosti i nezavisnosti ili dojma o pristrasnosti da nema dokaznu vrijednost i da je stoga

2008. (dalje u tekstu: Odluka od 17. novembra 2008. u predmetu *Gotovina i drugi*), par. 14 i izvori koji se u njoj navode; *Tužilac protiv Gotovine i drugih*, predmet br. IT-06-90-T, Odluka po izvještaju vještaka i *addendumu* Harryja Koningsa, 18. decembar 2008. (dalje u tekstu: Odluka od 8. decembra 2008. u predmetu *Gotovina i drugi*), par. 9.

³² Odluka Žalbenog vijeća u predmetu *popović i drugi*, par. 21; *Tužilac protiv Momčila Perišića*, predmet br. IT-04-81-T, Odluka o prihvatljivosti izveštaja veštaka Patricka Treanora, 27. novembar 2008. (Odluka od 27. novembra 2008. u predmetu *Perišić*), par. 8; *Tužilac protiv Milana Martića*, predmet br. IT-95-11-T, Odluka po podnesku tužilaštva kojim se dostavlja izveštaj veštaka profesora Smilje Avramov, na osnovu pravila 94bis, 9. novembar 2006. (dalje u tekstu: Odluka u predmetu *Martić*), par. 5-12.

³³ Odluka od 3. juna 2003. u predmetu *Brđanin*, str. 3; Odluka od 19. septembra 2007. u predmetu *Popović i drugi*, par. 23; Odluka od 17. novembra 2008. u predmetu *Gotovina i drugi*, par. 14; Odluka od 8. decembra 2008. u predmetu *Gotovina i drugi*, par. 9.

³⁴ *Tužilaštvo protiv Vojislava Šešelja*, predmet br. IT-03-67-T, Odluka u vezi s kvalifikovanošću Reynauda Theunensa kao veštaka, 12. februar 2008.; *Tužilac protiv Vlastimira Đorđevića*, predmet br. IT-05-87/1-T, Odluka po obaveštenju odbrane na osnovu pravila 94bis, 5. mart 2009., par. 6.

³⁵ *Tužilac protiv Vidoja Blagojevića i Dragana Jokića*, predmet br. IT-02-60-T, Odluka po zahtjevima optužbe za uvrštenje u spis izjava vještaka, 7. novembar 2003., par. 19; Odluka od 19. septembra 2007. u predmetu *Popović i drugi*, par. 23.

neprihvatljiv.³⁶ To ne treba tumačiti u smislu da se mora nužno dati definitivan dokaz pouzdanosti kako bi dokaz bio prihvatljiv tako da je *prima facie* dokaz pouzdanosti na osnovu dovoljno pokazatelja dovoljan u fazi utvrđivanja prihvatljivosti.³⁷ Prilikom utvrđivanja pouzdanosti, mora postojati dovoljno informacija o izvorima korištenim za potkrepu izjava, koji moraju biti jasno naznačeni kako bi se drugoj strani u postupku ili Vijeću omogućilo da provjere osnovu na kojoj je svjedok došao do svojih zaključaka.³⁸ U odsustvu jasnih referenci ili dostupnih izvora, Vijeće će takve izjave tretirati kao lično mišljenje svjedoka i u skladu s tim odvagnuti dokaze.³⁹

16. Treće, kako je gore navedeno, na osnovu pravila 89(C), Vijeće može prihvatiti bilo koji relevantan dokaz za koji smatra da ima dokaznu vrijednost. Utvrđivanje relevantnosti i dokazne vrijednosti izvještaja vrši se ispitivanjem njegovog sadržaja.

17. Najzad, sadržaj izvještaja mora spadati u domen stručnosti vještaka. Tim uslovom se obezbjeđuje da se izvještaj vještaka smatra dokazom vještaka u onoj mjeri u kojoj se zasniva na njegovom specijalizovanom znanju, vještinama ili osposobljenosti.⁴⁰

1. Kvalifikacije svjedoka kao vještaka

18. Za Prvi izvještaj se navodi da sadrži analizu "kretanja stanovništva, bosanskih Muslimana iz Srebrenice u julu i avgustu 1995.", s ciljem da se provjeri "da li je tačna brojka više od 7,000 pogubljenih vojno sposobnih muškaraca 28. divizije ili nije tačna".⁴¹ On sadrži dva poglavlja, jedno o "kretanju zarobljenika", poglavlje od pet stranica tekstualne analize i dvije popratne tabele, i drugo o "kretanjima stanovništva Srebrenice", od 8. do 36. stranice. Opšti zaključak Prvog izvještaja je da "da se gubici 28. divizije u julu i augustu '95 godine nikako ne mogu izraziti u hiljadama i da stoga održivost stava tužioca da je pogubljeno više od 7,000 da je neodrživo i da to nije moguće na pouzdan način dokazati".⁴²

³⁶ Odluka Žalbenog vijeća u predmetu *Popović i drugi*, par. 22; *Tužilac protiv Vlastimira Đorđevića*, predmet br. IT-05-87/1-T, Odluka po obaveštenju u vezi s veštacima odbrane Radomirom Milašinovićem, Aleksandrom Pavićem i Zoranom Stankovićem, 24. mart 2010. (dalje u tekstu: Odluka od 24. marta 2010. u predmetu *Đorđević*), par. 7.

³⁷ Odluka Žalbenog veća u predmetu *Popović i drugi*, par 22 i izvori koji se navode u fusnoti 86.

³⁸ Odluka od 24. marta 2010. u predmetu *Đorđević*, par. 7; Odluka u predmetu *Martić*, par. 9.

³⁹ *Ibid.*

⁴⁰ Odluka u predmetu *Martić*, par. 12.

⁴¹ Ratko Škrbić, T. 18827 (6. februar 2012.).

⁴² Ratko Škrbić, T. 18827 (6. februar 2012.).

19. Vijeće je pregledalo *curriculum vitae* svjedoka, zajedno s njegovim iskazom od 6. februara 2012. u kom je detaljnije svjedočio o svom profesionalnom iskustvu.⁴³ Svjedok je pohađao vojnu akademiju kopnene vojske sa specijalizacijom za atomsku, biološku i hemijsku odbranu, završio je komandno-štabnu tehničku školu, kao i kurs na ratnoj školi.⁴⁴ Poslije studija bio je na raznim vojnim položajima, kao što je položaj načelnika Štaba 17. ključke brigade 2. korpusa Vojske Republike Srpske (dalje u tekstu: VRS) do 1993. godine.⁴⁵ Kasnije je bio dodijeljen sektoru za moral, vjerska i pravna pitanja Glavnog štaba VRS 1996. godine, a 1997. je prebačen u Vojsku Jugoslavije, gdje je imenovan za načelnika sektora za atomsku, biološku i hemijsku odbranu.⁴⁶ Od 2001. do odlaska u penziju u julu 2001., svjedok je bio viši predavač škole za narodnu odbranu na vojnoj akademiji, gdje je držao kurseve iz vojne strategije i ratovanja.⁴⁷ Svjedok je 2005. godine počeo raditi kao istražitelj u timu odbrane Radivoja Miletića, jednog od optuženih u predmetu *Tužilac protiv Popovića i drugih*.⁴⁸ Kada je riječ o publikacijama, svjedok je 2009. godine objavio seminarski rad o "Analizi stanovništva Srebrenice", koji je predočio na međunarodnoj konferenciji održanoj na Ruskoj akademiji nauka u Moskvi.⁴⁹ Taj rad je zatim predstavljao osnovu za njegovu knjigu pod naslovom "Srebrenica – genocid nad istinom", koja je objavljena 2011. godine.⁵⁰ On nije nikada svjedočio kao vještak ni u jednom drugom postupku pred Međunarodnim sudom ili na domaćim sudovima niti je napisao bilo kakav izvještaj vještaka izuzev za ovaj predmet.⁵¹

20. Upitan od strane optuženog da li su vojni vještaci takođe kvalifikovani da se bave kretanjem stanovništva tokom rata, svjedok je odgovorio da se ta tema izučava na vojnim školama, "istina kao sporedni predmet" i da je "svrha bavljenja tim pitanjem jeste da bi se sagledale mogućnosti popune".⁵² Međutim, po mišljenju većine sudija, uz suprotno mišljenje sudije Nyambe i izdvojeno mišljenje sudije Mindue, ispitivanje tih mogućnosti regrutovanja apsolutno je nevezano za studije koje su se trebale provesti za potrebe Prvog izvještaja, odnosno studije demografskog kretanja stanovništva, ili konkretno za kretanje izbjeglica. Svjedok je u svom svjedočenju takođe rekao da ne posjeduje nikakav viši stepen ili posebnu

⁴³ Ratko Škrbić, T. 18816–18823 (6. februar 2012.); DP D00351.

⁴⁴ Ratko Škrbić, T. 18817 (6. februar 2012.); DP D00351.

⁴⁵ Ratko Škrbić, T. 18819 (6. februar 2012.); DP D00351.

⁴⁶ Ratko Škrbić, T. 18819–18820 (6. februar 2012.); DP D00351.

⁴⁷ Ratko Škrbić, T. 18821–18822 (6. februar 2012.); DP D00351.

⁴⁸ Ratko Škrbić, T. 18823 (6. februar 2012.); DP D00351.

⁴⁹ Ratko Škrbić, T. 19036 (6. februar 2012.); DP D00351.

⁵⁰ Ratko Škrbić, T. 19055 (6. februar 2012.); Ta knjiga je u skladu s pravilom 65ter označena brojem 07602.

⁵¹ Ratko Škrbić, T. 18816 (6. februar 2012.); T. 19035 (9. februar 2012.).

⁵² Ratko Škrbić, T. 18825 (6. februar 2012.); Svjedok je dalje izjavio da je studirao "matematiku 1 i matematiku 2" na vojnoj akademiji, kao i u srednjoj školi. Ratko Škrbić, T. 19035 (9. februar 2012.).

obuku izuzev svog vojnog obrazovanja i potvrdio je da Prvi izvještaj nije iziskivao neki takav stepen ili obuku budući da je "izračunavanje bilo veoma jednostavno jer sam na raspolaganju imao gotove činjenice i podatke i čovjek sa osnovnim poznavanjem matematike je to mogao da uradi, samo ako se potruđi".⁵³

21. U praksi Međunarodnog suda je ustanovljeno da vještak "daje mišljenje na osnovu svog specijalizovanog znanja u vezi s tehničkim, naučnim ili na drugi način posebnim skupom ideja ili koncepata za koji se očekuje da je van okvira znanja laika".⁵⁴ Većina sudija smatra da Prvi izvještaj u suštini predstavlja analizu demografskog kretanja stanovništva, temu koja, po mišljenju većine, uz suprotno mišljenje sudije Nyambe i izdvojeno mišljenje sudije Mindue, iziskuje iskustvene vještine, kao što su matematska demografija, populaciona statistika, ili sociologija. Tokom suđenja u ovom predmetu, Vijeće je saslušalo svjedočena dva demografska vještaka, odnosno Ewe Tabeau i Helgea Brunborga, čije su se oblasti svjedočenja odnosile upravo na sastavljanje spiska nestalih osoba poslije pada Srebrenice.⁵⁵ Pored posjedovanja širokog radnog iskustva kao demografa i objavljivanja višestrukih publikacija u ovoj oblasti, oba vještaka su posjedovala više stepene u oblasti ekonometrije, statistike i matematske demografije.⁵⁶ Međutim, dotični svjedok ne posjeduje nikakvo specijalizovano znanje u tim oblastima.

22. U svjetlu gorenavedenog i uzimajući u obzir vojnu karijeru i obrazovanje svjedoka, većina sudija, uz suprotno mišljenje sudije Nyambe i izdvojeno mišljenje sudije Mindue, smatra da, iako se za svjedoka smatralo da je kvalifikovan kao vojni vještak, njemu očigledno nedostaje stručnost u vezi sa samim pitanjem kojim se pokušao pozabaviti u Prvom izvještaju, odnosno, demografskim kretanjem stanovništva Srebrenice. Predmet Prvog izvještaja nesumnjivo izlazi iz okvira svjedokove stručnosti kao vojnog vještaka.

2. Metodologija

23. Svjedok je u svom svjedočenju rekao da je prilikom analize koristio sljedeće dokumente za pripremu Prvog izvještaja: (1) izvještaje Armije Republike Bosne i

⁵³ Ratko Škrbić, T. 19036 (9. februar 2012.);

⁵⁴ Odluka Žalbenog vijeća u predmetu *Popović i drugi*, par. 27, gdje se citira *Laurent Semanza protiv tužioca*, predmet br. ICTR-97-20-A, Presuda, 20. maj 2005., (u daljnjem tekstu: Drugostepena presuda u predmetu *Semanza*), par. 303; *Tužilac protiv Ferdinanda Nahimane i drugih*, Presuda, predmet br. ICTR-99-52-A, 28. novembar 2007., par. 198

⁵⁵ Npr., DP P01781, "Izvještaj Helgea Brunborga o broju nestalih i mrtvih iz Srebrenice"; DP P01790, "Addendum izvještaja o broju nestalih i mrtvih iz Srebrenice"; DP P01793, "Ažurirani izvještaj Helgea Brunborga o broju nestalih i mrtvih iz Srebrenice"; DP P02075, "Progresivni izvještaj Ewe Tabeau o identifikaciji DNK od strane ICMP"; DP P02586 (povjerljivo). "Izvještaj Ewe Tabeau u vezi s 58 navodno neopravdana slučaja iz Srebrenice".

⁵⁶ DP P02074, *Curriculum vitae* Ewe Tabeau, str. 1; DP P01799, "Ažurirani *curriculum vitae* Helgea Brunborga".

Hercegovine (dalje u tekstu: ABiH); (2) izvještaje mjesnih političkih organa Srebrenice; (3) izvještaje Ujedinjenih nacija, uključujući Izvještaj generalnog sekretara priložen raznim rezolucijama Savjeta bezbjednosti UN i izvještaje komandanata i pomoćnika komandanata jedinica UNPROFOR-a stacioniranih u Zagrebu; i (4) izvještaje međunarodnih humanitarnih organizacija kao što su MKCK, UNHCR i drugi.⁵⁷ Svjedok je uporedio brojke sadržane u tim dokumentima s brojevima izbjeglica iz Srebrenice poslije jula 1995.⁵⁸ Broj izbjeglica poslije jula 195. koji je on koristio – "35.632" – zasnivao se uglavnom na referisanju Ministarstva odbrane Nizozemske od 20. oktobra 2005. (dalje u tekstu: Nizozemsko referisanje).⁵⁹

24. Svjedok je primijenio ono što on naziva "metodologijom praćenja preživjelih", odnosno "da ispratim kretanje živih muslimana i nisam se drugom metodologijom uopšte bavio".⁶⁰ On je potvrdio da je ishod njegove analize bio, kako je gore navedeno,⁶¹ da je potencijalni broj žrtava zločina u Srebrenici daleko manji od hiljada.⁶²

25. Većina sudija ima ozbiljne rezerve u pogledu metodologije koju je on usvojio za pripremu svog Prvog izvještaja.

26. Prvo, nasuprot onome što je svjedok prvobitno tvrdio, njegova analiza nije ograničena na "kretanje zarobljenika i stanovništva". On je u stvari svjedočio da je "želio provjeriti da li je brojka od preko 7.000 ubijenih vojnosposobnih muškaraca koji su pripadali 28. diviziji tačna ili nije".⁶³ U Prvom izvještaju takođe se tvrdi sljedeće:

Šta, na kraju ove analize zaključiti? Ispravno i opravdano je zaključiti da su rezultati ove analize pokazali da se broj navodno pogubljenih muslimanskih muškaraca iz Srebrenice posle 11. jula i u avgustu 1995. godine, koji zastupa tužilac u optužnici, nikako ne može izraziti u hiljadama. Nije u skladu sa činjenicama i ne odgovara stvarnosti. Tužilac ga, posle ove analize, ne može na pouzdan način dokazati.⁶⁴

⁵⁷ Ratko Škrbić, T. 18824 (6. februar 2012.); DP D00368 (javna verzija), str. 9–10.

⁵⁸ Ratko Škrbić, T. 18824 (6. februar 2012.); T. 19025 (8. februar 2012.).

⁵⁹ Ratko Škrbić, T. 19029 (8. februar 2012.); DP P02873.

⁶⁰ Ratko Škrbić, T. 19075 (9. februar 2012.), T. 19094 (9. februar 2012.) ("Pratio sam kretanje Muslimana koji su preživjeli iz Potočara i iz Srebrenice, njihovo kretanje u dvije kolone u pravcu Tuzle; jedna se probijala, druga je evakuisana"). V. takođe Ratko Škrbić, T. 19070 (9. februar 2012.) ("Kako sam rekao na početku ovog suđenja, opredijelio sam se da primijenim metodologiju istraživanja koja uključuje praćenje kretanja preživjelih Muslimana iz Srebrenice prije i poslije operacije Krivaja 95 zato što sam imao dovoljno informacija o broju stanovnika prije i poslije te operacije. Pored toga, mogu reći da nisam imao nikakvu posebnu potrebu da se upuštam u istraživanja u kojima su primijenjene drugačije metodologije. Opredijelio sam se za ovu konkretnu metodologiju").

⁶¹ *Supra*, par. 18.

⁶² Ratko Škrbić, T. 18886 – 18887 (6. februar 2012.), T. 19069–19070 (9. februar 2012.). ("Pa ja nemam razloga da sumnjam u to zato što sam ja koristio podatke koji su iz relevantnih izvora i nijedan podatak nisam izmislio, svaki od podataka koji sam ja koristio u proračunu nalazi se u odgovarajućem dokumentu").

⁶³ Ratko Škrbić, T. 18827 (6. februar 2012.), V. takođe Ratko Škrbić, T. 19210 (13. februar 2012.) ("Želio sam da provjerim, kako sam rekao, da li je tačno da je pogubljeno više od 7.000 vojnosposobnih muškaraca").

⁶⁴ DP D00368, str. 36.

Ovo pokazuje da svjedok očigledno sam sebi protivrječi budući da nema jasne veze između hipoteze i zaključka do kog je on došao u svojoj analizi.

27. Drugo, tačnost broja od 35.632 izbjeglica – broj na koji se svjedok oslanja – veoma je nepouzdan. Tokom unakrsnog ispitivanja, tužilaštvo je pokazalo svjedoku propratno pismo uz Nizozemsko referisanje, u kom se navodi, između ostalog, da bi registracija "*približno* 35.632 izbjeglica iz Srebrenice" mogla biti netačna budući da je to samo procjena.⁶⁵ Kada ga je tužilaštvo upitalo da li je ova procjena imala ikakvog uticaja na njegov zaključak o pouzdanosti broja koji je utvrdio i koristio u svom izvještaju, svjedok je izjavio da je, zajedno s jednim drugim izvorom, člankom pod naslovom "Ikona Srebrenice" u kom je pomenut isti broj,⁶⁶ on "nije imao razloga da gaji bilo kakve sumnje u vezi s pouzdanošću tog broja".⁶⁷ Ali, njegov izvještaj kasnije postaje dvosmislen, navodeći da "[...] zaključak do kog sam ja došao *nije zapravo tako precizan*. [...] Sve što sam ja uradio bilo je da izvedem određeni zaključak na osnovu informacija koje su bile neprecizne".⁶⁸ Nepouzdan karakter tog broja postao je evidentniji u svjedokovom odgovoru na pitanje Vijeća da li je uzeo u obzir to da je "među tim preživjelima bilo nekih ljudi koji nisu uzeti u obzir u januaru i julu [1995.] i koji su mogli doći odnekud drugo [...] i koji su sada među [tim] preživjelima".⁶⁹ Svjedok je izjavio da je "možda bilo izbjeglica" tvrdeći, međutim, da je u Nizozemskom referisanju "jasno kazano da su 35.632 osobe bile izbjeglice iz Srebrenice".⁷⁰ Po mišljenju većine sudija, činjenica da je broj na koji se on oslonio u svojoj analizi takođe korišten u drugim izvorima i da je on konsultovao te potkrepljujuće informacije ne pokazuje da je metodologija koju je on koristio

⁶⁵ Ratko Škrbić, T. 19027, 19029 (8. februar 2012.); DP P02873, str. 1 (gdje se navodi sljedeće: "Ovim šaljem dokument koji je primljen tokom referisanja Nizozemskog bataljona o registraciji *približno* 35.632 izbjeglica iz Srebrenice. Ako je ovaj broj tačan, što nije sigurno, to može pomoći da se ispita broj nestalih i pogubljenih muškaraca iz Srebrenice") (naglasak dodat). Škrbić nije vidio ovo pismo prije svog svjedočenja. Ratko Škrbić, T. 19029–19030 (8. februar 2012.), T. 19038 (9. februar 2012.).

⁶⁶ DP P02874 (MFI /označen radi identifikacije/). Prihvatanje ovog članka trenutno čeka na Odluku Vijeća po "Petom zahtjevu odbrane za prihvatanje dokumenata bez posredstva svjedoka" podnesenom na bosanskom/hrvatskom/srpskom jeziku 5. marta 2012, a zavedenom na engleskom 7. marta 2012.

⁶⁷ Ratko Škrbić, T.19041 (9. februar 2012.). V. takođe Ratko Škrbić, T. 19031–19032 (8. februar 2012.). T. 19047–19048 (9. februar 2012.). Kasnije, taj svjedok je ponovo tvrdio da, budući da tri izvora govore o istom broju – Vlada BiH, uz pomoć Svjetske zdravstvene organizacije, izašla je sa istom cifrom, 35.632, u avgustu 1995., koja je uvrštena u izvještaj o referisanju i takođe potvrđena od strane Jonathana Roopera" – on ju je smatrao tačnom. Ratko Škrbić, T. 19042 (9. februar 2012.). Članak "Ikona Srebrenice" u relevantnom dijelu glasi: "Rooper ističe da brojka od 40.000 stanovnika koju je UN koristio u julu 1995., prije zauzimanja Srebrenice, ugrubo odgovara broju nekadašnjih stanovnika koji su pobrojani poslije toga. Komandant Armije BiH pod dominacijom Muslimana kasnije je potvrdio skupštini u Sarajevu da je 5.000 pripadnika bh trupa pobjeglo nesmetano u Tuzlu dok je UN registrovao nekih 35.632 preživjelih civila". DP P02874 (MFI), str. 7–8. Vijeće shvata da je svjedok mislio da je taj broj potvrđen člankom u kom se pominje bivši novinar BBC-a Jonathan Rooper. Svjedok je kasnije izjavio da je "jedino" što je uradio s tim člankom bilo da iskoristi tu brojku kao svoju "osnovu za proračun". Ratko Škrbić, T. 19046 (9. februar 2012.).

⁶⁸ Ratko Škrbić, T. 19032 (8. februar 2012.) (kurziv dodat).

⁶⁹ Ratko Škrbić, T. 19176 (13. februar 2012.).

⁷⁰ Ratko Škrbić, T. 19177 (13. februar 2012.).

pouzdana. Pored toga, ovaj pristup više potvrđuje svjedokov sopstveni nedostatak metodološke stručnosti.

28. Treće, tokom unakrsnog ispitivanja je postalo očito jasno da nijedan drugi dokument osim četiri vrste dokumenata⁷¹ nije uzet u obzir za svjedokovu analizu. Svjedok je svjedočio da od tima odbrane optuženog nije tražio nijedan konkretan dokument budući da je smatrao da je njihova dužnost da ga snabdiju dokumentacijom kako bi mogao da izvrši svoj zadatak.⁷² On nije pregledao nikakve forenzičke dokaze, kao što su izvještaji o ekshumacijama, izvještaji patologa, izvještaji o obdukciji ili spiskovi nestalih osoba MKCK-a zato što "[on] ne zna skoro ništa o forenzici"⁷³ i što bi "to zapravo izlazilo iz okvira njegove metodologije".⁷⁴ Svjedok je takođe potvrdio da, iako je bio svjestan toga, nije uzeo u obzir činjenicu da je oko 13. jula 1995. bilo zarobljenika pod nadzorom VRS-a.⁷⁵ Po mišljenju većine sudija, ovi propusti predstavljaju ozbiljan nedostatak u njegovoj analizi.

29. Većina takođe smatra da je izbor materijala zasnovan na svjedokovoj "zamisli i prijedlogu". Svjedok je izjavio sljedeće:

Ja sam tražio sva dokumenta koja [pravni savjetnik optuženog] može da mi ponudi, *a mogu biti od koristi za izradu ekspertskog izvještaja prema mojoj zamisli*.⁷⁶

[...]

Ja sam dobio puno dokumenata, to što sam već objasnio. Onda sam sva ta dokumenta prethodno pregledao, otvarajući znači folder po folder i fajl po fajl i za sva dokumenta za koja sam na prvi pogled mogao utvrditi da meni ne mogu poslužiti za izradu mog ekspertskog izvještaja onako kako sam ja zamislio i predložio da izgleda moj ekspertski izvještaj, ta dokumenta nisam obeležavao.⁷⁷

[...]

Moja zamisao je bila[...] da ispratim žive Muslimane pre i posle operacije VRS i da na taj način utvrdim postoji li razlika ili ne postoji. Sve, sva dokumenta koja mi nisu mogla poslužiti tako

⁷¹ *Supra*, par. 23.

⁷² Ratko Škrbić, T. 19021 (8. februar 2012.), T. 19071 (9. februar 2012.).

⁷³ Ratko Škrbić, T. 19071, 19077 (9. februar 2012.).

⁷⁴ Ratko Škrbić, T. 19071 (9. februar 2012.).

⁷⁵ Ratko Škrbić, T. 19079–19094 (9. februar 2012.), T. 19127–19034, 19137–19138 (13. februar 2012.). Škrbić je tvrdio da to nije zato što su informacije o zarobljenicima irelevantne, ali ih on nije uzeo u obzir u svojim proračunima. Ratko Škrbić, T. 19097 (9. februar 2012.). On je takođe izjavio da nije pročitao svjedočenja pripadnika VRS-a nego je iz Optužnice uzeo informacije o broju zarobljenika koji su pogubljeni, zarobljeni ili prebačeni i koristio ih u svojim proračunima na način koji je objasnio. Ratko Škrbić, T. 19314 (13. februar 2012.).

⁷⁶ Ratko Škrbić, T. 19021 (8. februar 2012.) (kurziv dodat).

⁷⁷ Ratko Škrbić, T. 19115 (13. februar 2012.) (kurziv dodat).

odabranoj metodologiji, ja sam brzo odbacivao, tu recimo spadaju skoro sve vrste fotografija, zato što one meni nisu bile potrebne da proverim da li je i nisu mi mogle pružit nikakav konkretan dokaz za proveru broja eventualno nedostajućih Muslimana poslije operacije u odnosu na broj pre operacije VRS. [...] Moja teza je bila da je to, ta metodologija koju sam ja odabrao i način istraživanja kojeg sam se ja pridržavao, može na veoma uvjerljiv način da pokaže da li postoji manjak stanovnika Srebrenice poslije operacije Krivaja 95 u odnosu na broj stanovnika Srebrenice pre te operacije koji se zatekao u Srebrenici. Znači moja teza je bila da je to ispravan metod da dokažem postoje li tako masovne žrtve ili ne postoje.⁷⁸

30. Četvrto, svjedok je spremno priznao da njegova metoda ne iziskuje nikakvu posebnu stručnost. On je izjavio sljedeće: "jer sam na raspolaganju imao gotove činjenice i podatke i *čovjek sa osnovnim poznavanjem matematike je to mogao da uradi, samo ako se potrudi*".⁷⁹ Kasnije tokom ponovnog ispitivanja od strane optuženog, svjedok je tvrdio da je njegova metodologija bila "pouzdana i čak pouzdanija od metodologije koja implicira potragu za žrtvama", napominjući sljedeće:

Žrtve je jako teško istraživati. Mnogo je jednostavnije pratiti kretanje živog stanovništva i na taj način utvrđivati eventualnu razliku. Ali nije moje da ja dajem konačnu ocjenu. Konačnu ocjenu o tome će dati Vijeće i ovaj časni Sud.⁸⁰

31. Svjedok je dalje kritikovao dokaze svjedoka istražitelja tužilaštva Dušana Janca, iako ih nije uzeo u obzir za Prvi izvještaj.⁸¹ U vezi s činjenicom da je Janc u svom izvještaju⁸² objasnio za koje je površinske ostatke smatrao da nisu povezani s tim događajima, svjedok je u svom svjedočenju rekao sljedeće:

Ja mislim da se za sve žrtve može tvrditi o načinu pogubljenja i reći da su posledica zločinačkog čina samo onda kada se precizno utvrdi kako je došlo do smrti, dali je znači smrt nastupila nasilno i nakon razoružanja, odnosno zarobljavanja, ili da se utvrdi dali je smrt nastupila na neki drugi način. Pre otkrivanja tih detalja nije moguće po mom shvatanju tvrditi da se radi o zločinu.

Bez obavljanje identifikacije po svim standardima po kojima se ona vrši, a pre svega analizom DNK, što sam ja rekao da meni nije baš dobro poznato, ali bez te analize nije moguće ni tvrditi o

⁷⁸ Ratko Škrbić, T. 19118–19119 (13. februar 2012.)

⁷⁹ Ratko Škrbić, T. 19036 (9. februar 2012.) (kurziv dodat).

⁸⁰ Ratko Škrbić, T. 19182 (13. februar 2012.) (kurziv dodat).

⁸¹ U tom pogledu od je izjavio sljedeće: "Pa naravno da bih volio pogledati sva dokumenta, ali to mi ništa ne bi značilo ako ja ne razumijem područje koje taj dokumenat pokriva". Ratko Škrbić, T. 19077–19079 (9. februar 2012.) (cit u T. 19079).

⁸² DP P00170, "Dopuna sažetka forenzičkih dokaza – ekshumacija grobnica i površinski ostaci iskopavanja vezani za Srebrenicu i Žepu – april 2010, pripremio Dušan Janc, od 21. aprila 2010."

uzroku smrti. Tek kada se utvrdi uzrok smrti onda se može reći dali je smrt nastupila kao posledica zločinačkog čina, ili kriminalnog čina, ili je smrt nastupila na neki drugi način.⁸³

Svjedok, koji ranije nije ni vidio Jancov izvještaj ni čuo za svjedočenje direktora Međunarodne komisije za nestale osobe, nije u poziciji da iznosi ovakve tvrdnje i nesumnjivo je da sam sebi protivrječi, primjenjujući rigidniju interpretaciju na Jancov izvještaj, a istovremeno tvrdeći da je njegova "neprecizna" metodologija prihvatljiva.

32. Prelazeći na ličnu motivaciju, svjedok je potvrdio da je njegova knjiga skoro identična u svakom aspektu Prvom izvještaju koji je pripremio za optuženog, uz izuzetak nekih dodataka i izmjena.⁸⁴ Ova knjiga ukazuje na njegovu ličnu motivaciju kako slijedi:

Zašto sam se opredelio da se posvetim **istini** i da nju tražim? Više je razloga tome. Navešću samo one najznačajnije.

Prvi: Jednostavno, posumnjao sam u mogućnost da neko od mojih kolega, profesionalnih oficira i podoficira, može postrojiti nekoliko stotina ili hiljada zarobljenih protivničkih vojnika ili civila, narediti njihovo pogubljenje ili u tome nedelu lično učestvovati. Po mom shvatanju i poznavanju vojnih profesionalaca koji su sa mnom, pre ili posle mene, završili iste vojne škole, njihovo školovanje, obuka i profesionalizam, naprosto, su nespojivi sa prednjom mogućnošću. Profesionalni vojnici veoma dobro poznaju odredbe međunarodnog humanitarnog i ratnog prava i težinu sankcija za njihovo nepoštovanje i kršenje.⁸⁵

[...]

Unutrašnja pobuna i nagon, kao i unutrašnji otpor i nezadovoljstvo skoro svakodnevnim višegodišnjim medijskim bombardovanjem navodnim činjenicama da su VRS i njeni pripadnici, podržani snagama iz Srbije, izvršili navodni genocid nad Muslimanima Srebrenice, a da to niko nije dokazao i da to bezuslovno treba prihvatiti kao **istinu**, su mi neprekidno dodavali energiju i jačali volju da se pozabavim muslimanskim gubicima u Srebrenici za vreme i posle operacije «Krivaja-95», i da utvrdim da li zvanična verzija tih gubitaka odgovara **istini ili ne**.⁸⁶

[...]

⁸³ Ratko Škrbić, T. 19200–19201 (14. februar 2012.) (kurziv dodat).

⁸⁴ Ratko Škrbić, T. 19059 (9. februar 2012.). V. takođe Ratko Škrbić, T.19150–19052 (13. februar 2012.).

⁸⁵ Broj 07062 u skladu s pravilom 65ter, str. 12.

⁸⁶ Broj 07062 u skladu s pravilom 65ter, str. 14. Škrbić je u tom pogledu dalje izjavio sljedeće: "Niko nije dokazao da je [...] više od 7.000 muškaraca Muslimana sposobnih za vojnu službu pobijeno". Ratko Škrbić, T. 19061–19062 (9. februar 2012.).

Kad sam došao do prvih opipljivih podataka i rezultata da se muslimanske žrtve Srebrenice nikako ne mogu izražavati u hiljadama i da su svi ili skoro svi Muslimani izašli iz Srebrenice, na razne načine, u toku i posle operacije «Krivaja-95», u Tuzlu i okolinu i tamo registrovani kao izbeglice iz Srebrenice **živi** – odmah sam vodećim elektronskim i štampanim medijima u Srbiji, novinskim agencijama i nekim političkim strankama, uključujući i one na vlasti, ponudio te rezultate, sa namerom da se saopšte javnosti, ne tražeći ništa za uzvrat. Kao što sam već rekao, saznanja i rezultati do kojih sam došao u istraživačkom postupku o događajima u i oko Srebrenice naišli su na apsolutno medijsko ignorisanje. Zato mislim da treba priznati da veliki deo srpske javnosti jednostavno ne želi da čuje istinu, jer je izabrao, iz samo njemu poznatih razloga, da vjeruje u zvaničnu verziju muslimanskih gubitaka u Srebrenici.⁸⁷

Ovi pasusi nedvosmisleno pokazuju da svjedok nije pripremio Prvi izvještaj za tekući postupak kako bi pomogao Vijeću, nego u cilju koji je sam sebi postavio koji objašnjava u svojoj knjizi pod naslovom "Srebrenica - genocid nad istinom". Svjedokovo sljedeće objašnjenje o značenju tog naslova takođe pokazuje da on nije pripremio Prvi izvještaj za ovaj predmet:

Ja sam pod tim podrazumevao da je izvršen genocid nad istinom, da je u vezi sa Srebrenicom, u vezi svih događaja sa Srebrenicom na osnovu rezultata analize koju sam vršio.⁸⁸

Bojazan većine sudija u pogledu subjektivnosti Prvog izvještaja dalje je otežana sljedećim odgovorom svjedoka u sudnici o tome ko je počinio genocid:

Po mom mišljenju, taj genocid je učinila muslimanska strana. Ekstremni dio muslimanske politike u Sarajevu ... Zvanična politika iz Sarajeva".⁸⁹

33. Najzad, većina primjećuje razne problematične karakteristike Prvog izvještaja. Njemu najprije nedostaje bilo kakva jasna struktura i on ne sadrži sažetak zaključaka. Taj izvještaj sadrži samo dvije fusnote, u kojima se upućuje na vojne izvještaje vještaka tužilaštva Richarda Butlera.⁹⁰ Drugi navodi samo upućuju na brojeve dokaznih predmeta ponuđenih u ovom predmetu. Formulacije koje se koriste takođe nisu uobičajene. Na primjer, pobijajući izvještaje vještaka Butlera u prvom poglavlju, on navodi sljedeće:

⁸⁷ Broj 07062 u skladu s pravilom 65ter, str. Škrbić je izjavio da je ponudio svoje istraživanje svim političkim strankama zato što je to pitanje javnog istraživanja, a moje istraživanje ne poklapa se sa zvaničnom verzijom". Ratko Škrbić, T. 19063 (9. februar 2012.).

⁸⁸ Ratko Škrbić, T. 19170 (13. februar 2012.) (kurziv dodat).

⁸⁹ Ratko Škrbić, T. 19171 (13. februar 2012.).

⁹⁰ DP D00368 (javna verzija), str. 2, 5.

Vjerujem da nema sumnje da ova situacija krši zakone prirode i zakone logike. Ukratko, ona krši zakone i metode nauke [...] Takođe je razumno zaključiti da se radi o slučaju proizvođenja informacija i njihovog manipulisanja, nešto što je, naravno, neprimjereno pravnim znanostima. To više priliči umijeću ratovanja.⁹¹

U drugom poglavlju, svjedok navodi sljedeće:

Kad god sam koristio gornju granicu raspona (5.000) u proračunima, pokazano je da je poslije 11. jula 1995. veliki broj vojnosposobnih muškaraca, bosanskih Muslimana registrovan među živim izbjeglicama koje su se zatekle u Srebrenici prije tog datuma, u što je, kako ćete priznati, jednostavno nemoguće povjerovati. Ali šta onda? Činjenice su činjenice.⁹²

Vjerujem da ste primijetili da je putovanje ka **istini** do sada korektno i da smo blizu samoj istini.⁹³

Ne biste mi vjerovali. Ali činjenice su činjenice (*Contra factum non datur argumentum* – protiv činjenica nema argumenata, kako kaže stara izreka).⁹⁴

34. Pored toga, u čitavom Prvom izvještaju, svjedok koristi ton kojim nameće zaključak, izraze kao što su "naravno", "apsolutno je jasno", "van svake sumnje" i "nedvosmisleno i nesumnjivo".⁹⁵ To, po mišljenju većine sudija, predstavlja još jednu naznaku nedovoljnog kvaliteta Prvog izvještaja kao izvještaja vještaka.

35. Većina sudija napominje da se, kako je ranije navedeno, za dokaze vještaka očekuje da pruže određeno specijalizovano znanje koje može pomoći presudici o činjenicama da shvati te dokaze prilikom rješavanja nekog spornog pitanja, i da je specifičnost tog specijalizovanog znanja da ono izlazi izvan okvira znanja nekog laika.⁹⁶ Po mišljenju većine, pitanje da li je više od 7.000 vojnosposobnih muškaraca, bosanskih Muslimana nestalo ili ubijeno poslije pada Srebrenice jedno je od centralnih pitanja koje Vijeće mora ocijeniti u svojoj presudi.

36. Pošto je razmotrilo Prvi izvještaj i iskaz svjedoka kako je gore bilo riječi, većina sudija, uz suprotno mišljenje sudije Nyambe, nije ubijeđena da postoji puna transparentnost metodologije i izjava koje je koristio svjedok. U stvari, korištena metodologija je u osnovi iskrivljena zbog toga što ona, iako pokušava da ospori tezu tužilaštva da je poslije pada

⁹¹ DP D00368 (javna verzija), str. 7–8.

⁹² DP D00368 (javna verzija), str. 16. V. takođe *ibid.*, str. 26.

⁹³ DP D00368 (javna verzija), str. 20. U drugim dijelovima Prvog izvještaja koriste se pojmovi kao što su "interesantno", "jednostavno nevjerovatno, ipak neizrecivo", "Nevjerovatno!", "Interesantno, zar ne?". *Ibid.*, str. 19, 25, 28, 36.

⁹⁴ DP D00368 (javna verzija), str. 28

⁹⁵ DP D00368 (javna verzija), str. 8, 22.

⁹⁶ Drugostepena presuda u predmetu *Semanza*, par. 303; Odluka po žalbi u predmetu *Popović i drugi*, par. 27.

Srebrenice nestalo ili ubijeno više od 7.000 vojnosposobnih muškaraca, bosanskih Muslimana, u potpunosti zanemaruje relevantne materijale, kao što su forenzički dokazi, na kojima se zasniva teza tužilaštva. Takozvana "metodologija praćenja preživjelih" je, ukratko, jednostavan proračun zasnovan samo na dvije različite brojke – broju stanovnika prije i poslije pada Srebrenice. Ova "laka i neprecizna" metodologija je nesumnjivo u sukobu s očekivanim standardom rada vještaka, čija je svrha da pruži vrijednu pomoć Vijeću u presuđivanju o spornim pitanjima u ovom predmetu. Na kraju, ali ne i najmanje važno, većina ima ozbiljne sumnje u pogledu objektivnosti svjedoka i vjeruje da je on imao konkretan program – "zamisao i prijedlog" – prilikom primjene svoje metodologije na svoju analizu.

3. Zaključak

37. Većina sudija ponovo naglašava da je broj nestalih ili mrtvih bosanskih Muslimana iz Srebrenice jedno od ključnih pitanja u vezi s kojima treba da donese zaključak u svjetlu dokaza koji su ponuđeni u ovom predmetu. Pretpretresni podnesak optuženog takođe ukazuje na značaj ovog navoda. Prilikom dokazivanja ovog navoda van razumne sumnje, tužilaštvo je dužno da ponudi dokaze zasnovane na stručnoj analizi profesionalnih stručnjaka u relevantnim oblastima. S druge strane, pobijanje i bacanje razumne sumnje na tezu tužilaštva u tom pogledu iziskuje ekvivalentnu stručnost i nedvosmislenu analizu. To, po mišljenju većine, uz suprotno mišljenje sudije Nyambe i izdvojeno mišljenje sudije Mindue, flagrantno nedostaje kvalifikacijama svjedoka i njegovom izvještaju. Prvi izvještaj je zasnovan na nedovoljnim izvorima, a izbor materijala korištenih za njegovu analizu je očigledno pristrasan. U stvari, proračuni sadržani u Prvom izvještaju mogli bi biti provedeni od strane laika, korištenjem dokumenata koji su već uvršteni u spis u ovom predmetu. Većina sudija smatra da Prvi izvještaj neće biti ni od kakve pomoći u donošenju zaključka o broju nestalih i mrtvih ljudi iz Srebrenice.

38. U tom pogledu, Vijeće je svjesno prakse Međnarodnog suda, koja diktira da se nekompletnost, zastarjelost, nedovoljnost izvora, odnosno selektivnost materijala u načelu smatraju pitanjima težine, a ne prihvatljivosti. Ipak, po mišljenju većine, ozbiljnost nedostataka u metodologiji koju je koristio svjedok, koji ne posjeduje relevantnu stručnost, zajedno sa vidljivom ličnom motivacijom iza toga, navodi većinu, uz suprotno mišljenje sudije Nyambe i izdvojeno mišljenje sudije Mindua, da zaključi da Prvi izvještaj očigledno ne

zadovoljava minimum standarda pouzdanosti, tako da nema dokaznu vrijednost, te je stoga neprihvatljiv na osnovu pravila 89(C).

39. Vijeće sada treba da odluči da li Prvi izvještaj treba izuzeti na osnovu pravila 89(D). To pravilo predviđa da neki dokaz može biti izuzet "ako njegovu dokaznu vrijednost suštinski nadmašuje potreba da se obezbijedi pravično suđenje". Shodno ovoj odredbi, Vijeće je takođe dužno da obezbijedi integritet provođenja pravde i suđenja. Kako je već gore konstatovano, Prvi izvještaj sadrži fundamentalna iskrivljavanja u raznim aspektima tako da neće ni na koji način pomoći Vijeću u donošenju zaključka u vezi s jednim od spornih pitanja u ovom predmetu. Pored toga, većina sudija smatra da svjedok osporava dokaze ne samo na ovom suđenju nego i u svim drugim sudskim postupcima u vezi s brojem žrtava vezano za pad Srebrenice. Dokazna vrijednost Prvog izvještaja je, po mišljenju većine sudija, uz suprotno mišljenje sudije Nyambe, očigledno nerazumna i nadmašena njegovim štetnim uticajem na predmet. U zaključku, na osnovu pravila 89(D), većina sudija konstatuje da Prvi izvještaj treba izuzeti iz spisa.

IV. DISPOZITIV

Iz navedenih razloga, na osnovu pravila 89(C), 89(D) i 94bis Pravilnika, Vijeće, većinom glasova, uz suprotno mišljenje sudije Nyambe i izdvojeno mišljenje sudije Mindua, ovim **ODBIJA** prihvatanje Prvog izvještaja.

Sastavljeno na engleskom i francuskom jeziku, pri čemu je mjerodavna engleska verzija.

/potpis na originalu/
sudija Christoph Flügge,
predsjedavajući

Dana 22. marta 2012.
U Haagu,
Nizozemska

[pečat Međunarodnog suda]

IZDVOJENO MIŠLJENJE SUDIJE ANTOINEA KESIA-MBE MINDUE

1. Slažem se sa zaključkom koji je većina sudija iznijela u ovoj Odluci, naime da, na osnovu pravila 89(D), Prvi izvještaj treba izuzeti iz spisa dokaza. Njegova dokazna vrijednost je očigledno neprihvatljiva i nadmašena je njegovim štetnim učinkom na predmet. Kao što je detaljno opisano u Odluci, Prvi izvještaj sadrži fundamentalne nedostatke u raznim pogledima, na primjer u pogledu metodologije i korištenih izvora, pa on stoga neće pomoći Vijeću u donošenju zaključka o broju nestalih i mrtvih osoba iz Srebrenice.

2. Međutim, primijenivši prvi uslov prihvatljivosti izvještaja vještaka na ovaj slučaj, donio sam sud da je g. Ratko Škrbić dovoljno kvalifikovan da svjedoči kao vještak u ovom sudskom postupku. Njegov *curriculum vitae* i njegovo svjedočenje na suđenju pokazuju da je izučavao relevantne oblasti, uključujući kolegije "matematika 1 i 2", kretanje stanovništva, kao i broj ratnih gubitaka. On je dobro obučen i obrazovan vojni oficir i bio je viši predavač na Vojnoj akademiji, gdje je predavao predmete kao što su vojna strategija i ratovanje. Pored stečenog obrazovanja, napisao je seminarski rad naslovljen "Analiza stanovništva Srebrenice", koji je prezentovao pred Ruskom akademijom nauka u Moskvi 2009. godine. Taj rad je zatim poslužio kao osnova za njegovu knjigu pod naslovom "Srebrenica – genocid nad istinom", koja je objavljena 2011. godine. Doduše, (penzionisani) pukovnik Škrbić nema veliki broj publikacija. Međutim, zbog onog što je postigao u smislu obrazovanja, profesionalnih kvalifikacija i istraživačkog iskustva smatram ga stručnjakom u oblasti kretanja stanovništva.

3. Međutim, mada bi se svjedok mogao uzeti u obzir kao vještak, naglašavam da Prvi izvještaj svjedoka nije od pomoći Vijeću s obzirom na mnoge manjkavosti koje sadrži, što je opisano u Odluci. U tom pogledu bih želio ponovo naglasiti da je pitanje broja nestalih i mrtvih bosanskih Muslimana iz Srebrenice jedno od ključnih pitanja u ovom predmetu. Prema tome, iako Vijeće neće razmatrati Prvi izvještaj kako bi o njemu donijelo konačan sud, ono će ipak uzeti u obzir dokumente koje je g. Škrbić koristio u pripremi Prvog izvještaja i pridati im odgovarajuću težinu, imajući u vidu sve dokaze ponudene u ovom predmetu, uključujući usmeno svjedočenje ovog vještaka.

Sastavljeno na engleskom i francuskom jeziku, pri čemu je mjerodavan tekst na engleskom.

/potpis na originalu/

sudija Antoine Kesia-Mbe Mindua

Dana 22. marta 2012. godine
U Haagu,
Nizozemska

[pečat Međunarodnog suda]

SUPROTNO MIŠLJENJE SUDIJE PRISCE MATIMBA NYAMBE

1. Uz dužno poštovanje, protivim se zaključku većine sudija da se Prvi izvještaj ne može prihvatiti na osnovu pravila 89(C) i da ga treba izuzeti iz spisa dokaza na osnovu pravila 89(D). Moje neslaganje tiče se procjena većine u vezi sa (1) pitanjem da li je svjedok kvalifikovan da bude vještak i (2) korištenom metodologijom.

2. Prije nego što objasnim svoje odstupanje od mišljenja većine, moram naglasiti da je dužnost svakog sudskog vijeća da se pobrine za to da suđenje bude pravično i da se postupak vodi u skladu s Pravilnikom o postupku i dokazima uz puno poštovanje prava svakog optuženog.⁹⁷

1. Kvalifikovanost

3. Za razliku od većine, ja sam mišljenja da obrazovanje i profesionalno iskustvo kvalifikuju svjedoka da bude vještak upravo za ono što je tema Prvog izvještaja, naime kretanje stanovništva tokom rata. Taj zaključak donosim na osnovu sljedećih činjenica. Ne samo što je svjedok pohađao vojnu akademiju i prošao obuku na najvišoj vojno-nastavnoj ustanovi koja je tada postojala u sastavu armije,⁹⁸ već je pohađao kolegije "matematika 1 i matematika 2".⁹⁹ Na pitanje optuženog da li je studirao metodologiju kretanja stanovništva i ratnih gubitaka, svjedok je odgovorio sljedeće:

Da. U školi opštenarodne odbrane smo to izučavali i čak se sećam da je jedan moj kolega radio diplomski rad na temu "Procena gubitaka u oružanom sukobu i mogućnost i stanje naprezanja stanovništva u vezi sa mogućnošću popune gubitaka u jedinicama".¹⁰⁰

Odgovarajući na pitanje optuženog da li se bavio i "demografskim pitanjima, odnosno zbog čega vojnik ili vojni analitičar obrađuje deo demografskih pitanja", svjedok je odgovorio sljedeće: "Demografsko pitanje je veoma značajno za sistem odbrane, i to se zbog toga izučava".¹⁰¹ S obzirom na te odgovore, mišljenja sam da je svjedok imao dovoljno prilika da izučava metodologiju utvrđivanja broja ratnih gubitaka u toku svog obrazovanja i obuke. On je ta znanja koristio kad je analizirao vojne dokumente koji se tiču kretanja preživjelih, a zaključak je izvukao matematičkim metodima.

⁹⁷ Član 20(1) i 21(2) Statuta Međunarodnog suda. V. takode član 21(4)(e).

⁹⁸ Ratko Škrbić, T. 18817 (6. februar 2012. godine); dokazni predmet br. D00351.

⁹⁹ Ratko Škrbić, T. 18825 (6. februar 2012. godine), T. 19035 (9. februar 2012. godine).

¹⁰⁰ Ratko Škrbić, T. 18826 (6. februar 2012. godine).

¹⁰¹ *Ibid.*

4. Kao što je rečeno u Odluci većine, svjedok je po završetku vojnog obrazovanja bio na raznim visokim vojnim pozicijama. Čak je radio kao viši predavač u Školi nacionalne odbrane na Vojnoj akademiji, gdje je predavao vojnu strategiju i ratovanje.¹⁰² Tokom svjedočenja je rekao sljedeće:

2001. godine postavljen sam na novu dužnost u Katedru strategije Škole nacionalne odbrane u Vojnoj akademiji za rukovodioca grupe nastavnika za komandno-štabno usavršavanje i ujedno sam bio nastavnik do dobijanja docenture sledeće godine. Kao docent na Katedri strategije ostao sam do 2005. godine, do 30. jula, kada sam penzionisan.¹⁰³

Pored toga, 2009. godine objavio je seminarski rad naslovljen "Analiza stanovništva Srebrenice", koji je prezentovao na međunarodnoj konferenciji održanoj u Ruskoj akademiji nauka u Moskvi.¹⁰⁴ Taj rad je poslužio kao osnova za njegovu knjigu pod naslovom "Srebrenica – genocid nad istinom", objavljenu 2011. godine.¹⁰⁵

5. Svjedok je izjavio da za pisanje njegovog Prvog izvještaja nije bilo potrebno "više obrazovanje ili posebna obuka" iz oblasti demografske statistike, statistike, matematičke demografije ili sociologije, jer je to "izračunavanje bilo veoma jednostavno" i "čovjek sa osnovnim poznavanjem matematike je to mogao da uradi, samo ako se potruži."¹⁰⁶ Ne razumijem zašto bi se ta izjava trebala smatrati faktorom koji dovodi u pitanje njegovu kvalifikovanost. Za razliku od većine, ja sam mišljenja da to ne slabi njegov status vještaka, već ga naprotiv jača, budući da samo stručnjak za matematiku može takve komplikovane računске operacije smatrati jednostavnim.

6. Većina u Vijeću takođe zamjera svjedoku što je zanemario forenzičke dokaze koji su mu stajali na raspolaganju. Međutim, svjedok je tokom svjedočenja jasno rekao da ih je isključio iz svoje analize jer se na smatra stručnjakom za sudsku medicinu, nego je svoj istraživački rad usredstredio na "kretanje stanovništva Srebrenice".¹⁰⁷ Po mom mišljenju, to se ne bi trebalo smatrati slabošću, budući da se svjedok ograničio samo na pitanja koja spadaju u njegovo područje ekspertize, a nije kompromitovao izvještaj obrađujući pitanja koja prevazilaze okvire njegove stručne kvalifikacije.

7. Štaviše, Prvi izvještaj je sastavljen na osnovu informacija i podataka iz izjava o događajima u Srebrenici i na osnovu vještačenja svjedoka tužilaštva Richarda Butlera.

¹⁰² Ratko Škrbić, T. 18819-18822 (6. februar 2012. godine); dokazni predmet br. D00351.

¹⁰³ Ratko Škrbić, T. 18821 (6. februar 2012. godine).

¹⁰⁴ Ratko Škrbić, T. 19036 (9. februar 2012. godine).

¹⁰⁵ Ratko Škrbić, T. 19055, 19068 (9. februar 2012. godine).

¹⁰⁶ Ratko Škrbić, T. 19036 (9. februar 2012. godine).

¹⁰⁷ Ratko Škrbić, T. 19071 (9. februar 2012. godine), T. 19122 (13. februar 2012. godine).

Zasnivao se, osim toga, na informacijama iz Optužnice u ovom predmetu, kao i iz Optužnice u predmetu *Popović i drugi* pred ovim Međunarodnim sudom.¹⁰⁸ Stoga je taj izvještaj relevantan i ima dokaznu vrijednost. Štaviše, Vijeće je u spis već uvrstilo svjedokov Drugi izvještaj o "Srebrenici i Žepi" kao izvještaj vještaka.¹⁰⁹ S tim u vezi napominjem da je Prvi izvještaj, koji je predmet ove Odluke, zasnovan na istim izvorima koje je svjedok koristio i za Drugi izvještaj. Jedina razlika je ta što se u Drugom izvještaju svjedok služio narativnim metodom, a u Prvom izvještaju se služio matematičkim operacijama da analizira iste dokumente, podatke i informacije.

8. S obzirom na gorenavedeno, mišljenja sam da je svjedok, zahvaljujući svojoj obuci i sveobuhvatnom vojnom obrazovanju, koje uključuje predmete "matematika 1 i 2", kao i svom iskustvu visokog starješine u JNA i VRS-u, stekao dovoljno znanja, obrazovanja, vještina, iskustva i stručnosti u oblasti "kretanja stanovništva tokom rata" i da je stoga kvalifikovan kao stručnjak u toj oblasti. Slažem se sa stavom optuženog da svjedok, kao vojno lice koje je pohađalo, odnosno studiralo na najvišoj vojnoj akademiji u zemlji, ne mora da pohađa civilne škole ili univerzitete da bi bio smatran stručnjakom u svojoj oblasti specijalizacije.

2. Metodologija

9. Kad je riječ o analizi metodologije, za razliku od većine u Vijeću, ja smatram da potpuna transparentnost izvora i metodologije kojom se služio svjedok zadovoljava minimalni standard. Rječnik *The Concise Oxford Dictionary* definiše pojam "metodologija" kao "određeni postupak za postizanje nečega ili pristupanje nečemu".¹¹⁰ Metodologija, namjera, odnosno teza koju je svjedok izabrao bila je "da ispratim kretanje živih Muslimana pre i posle operacije ŠVRSC i da na taj način utvrdim postoji li negativna razlika u broju stanovnika".¹¹¹ Kako bi postigao taj cilj, koristio je sve dokumente koji su mogli "poslužiti tako odabranoj metodologiji" i zanemario je ostale.¹¹²

10. Sposobnost stručnjaka da prepozna dokumente relevantne za određeno pitanje spada u stručna znanja i umijeća stručnjaka.¹¹³ Stoga se ne slažem sa stanovištem da svjedokova metodologija u pogledu izbora dokumenata čini Prvi izvještaj neprihvatljivim. Kad neki

¹⁰⁸ Ratko Škrbić, T. 18828 (6. februar 2012. godine).

¹⁰⁹ Ratko Škrbić, T. 19258 (14. februar 2012. godine).

¹¹⁰ Judy Pearsall (ur.), *Oxford Concise English Dictionary*, 10. izdanje, izdavač: Oxford University Press.

¹¹¹ Ratko Škrbić, T. 19075 (9. februar 2012. godine).

¹¹² Ratko Škrbić, T. 19118 (13. februar 2012. godine).

¹¹³ Npr. Odluka od 27. novembra 2008. u predmetu *Perišić*, par. 16.

stručnjak stekne dovoljno znanja, obrazovanja i stručnosti da se kvalifikuje kao stručnjak i kad je njegov izvještaj relevantan za pitanja koja su predmet rasprave na suđenju, prema dosadašnjoj praksi Međunarodnog suda, upitna metodologija primijenjena prilikom sastavljanja nekog izvještaja vještaka smatrala se pitanjem koje se može ticati težine koja će biti pridana dotičnom dokazu, a ne njegove prihvatljivosti.¹¹⁴ Takođe, to što svjedok prilikom sastavljanja Prvog izvještaja nije koristio druge dokumente osim onih pomenutih u Odluci većine, po mom mišljenju ne predstavlja "obrazac sistematskog izuzimanja relevantnih dokaza"¹¹⁵ koji dokument čini nepouzdanim ili neprihvatljivim u ovoj fazi postupka. S tim u vezi bih željela da istaknem praksu Međunarodnog suda:

U svrhu uvrštavanja u spis, Pretresno vijeće se mora uvjeriti, na osnovu dokaza iz izvještaja vještaka i na osnovu samog izvještaja vještaka, da je, globalno gledano, zadovoljen minimalan standard pouzdanosti **u smislu transparentnosti korištenih izvora i primijenjenih metoda**. Mada je vještak dužan da u opštim crtama opiše primijenjene metode i korištene izvore, isto tako je jasno da to ne mora obuhvatati detaljno upućivanje na svaku pojedinu izjavu. U stvari je i u samoj biti izvještaja vještaka da vještak, pored konkretnih izvora, na formiranje svog mišljenja primjenjuje svoje opšte znanje i informacije stečene na osnovu svog profesionalnog razvoja. Takvi zaključci i mišljenja, zasnovani na znanju i iskustvu koje je vještak možda godinama sticao, svojstveni su iskazu vještaka.¹¹⁶

Kao što je već navedeno u Odluci većine, vještak je osoba koja na osnovu nekog specijalizovanog znanja, vještine ili osposobljenosti može pomoći Vijeću da shvati ili riješi neko sporno pitanje.¹¹⁷ U tom pogledu se slažem s onim što sudija Mindua iznosi u svom Izdvojenom mišljenju i s mišljenjem većine sudija da je broj nestalih ili mrtvih bosanskih Muslimana iz Srebrenice jedno od ključnih pitanja u ovom predmetu. Međutim, ne slažem se s mišljenjem o neprihvatanju Prvog izvještaja, koje je većina iznijela u Odluci. Po mom sudu, Prvi izvještaj bi trebalo uvrstiti u spis jer je relevantan budući da se tiče Srebrenice i događaja u vezi s padom Srebrenice u julu 1995. godine, što je predmet Optužnice protiv optuženog. Vijeće može odlučiti koju težinu će, eventualno, pridati Prvom izvještaju svjedoka u vrijeme kad bude donosilo presudu i nakon što razmotri sve relevantne dokaze koji su mu predočeni.

11. Osim toga, smatram da Prvi izvještaj u dovoljnoj mjeri navodi izvore korištene za analizu, čime je tužilaštvu omogućeno da tokom svjedočenja svjedoka ispita osnovu na kojoj počivaju njegovi zaključci. U tom pogledu, svjedok je izjavio:

Ja sam u mom izvještaju, na svakom mestu gdje sam spominjao bilo kakav broj u zagradi stavio broj dokumenta na koji se pozivam, a ako se radi o šemama ili tablicama, pregledima stanovnika, onda ispod svake tablice piše objašnjenje odakle su uzeti ti brojevi stanovnika.

¹¹⁴ Odluka od 27. novembra 2008. u predmetu *Perišić*, par. 14 i tamo sadržane reference.

¹¹⁵ V. gore Odluka većine, par. 7.

¹¹⁶ Odluka od 19. septembra 2007. u predmetu *Popović i drugi*, par. 14 (naglasak dodat).

¹¹⁷ V. gore Odluka većine, par. 14.

Dakle ja nisam radio fusnote na klasičan način, ni kao fusnote, ni kao endnote, nego sam jednostavno u momentu kada sam raspravljao ili koristio neki broj koji sam preuzeo iz nekog dokumenta taj dokument odmah u zagradi naveo ili kao dokazni predmet, ili kao ERN broj ili na neki drugi način.¹¹⁸

Svjedok je takođe nedvosmisleno objasnio na koji način je birao dokumente u kontekstu svoje metodologije i zašto nije uzimao u obzir druge dokumente, uključujući, pored ostalog, forenzičke dokaze izvedene u ovom predmetu,¹¹⁹ kao što su izvještaji o ekshumacijama, izvještaji patoloških pregleda ili izvještaji o autopsijama, kako slijedi:

...da sam se ja opredelio za metodu istraživanja da pratim kretanje živih Muslimana u Srebrenici pre operacije Krivaja '95 i posle operacije Krivaja '95, stoga što sam imao dovoljno podataka o broju stanovnika pre operacije i o broju stanovnika posle operacije. I nisam imao veliku potrebu da se bavim drugim istraživanjama. To je jedna od mogućih metodologija, istraživanja u ovom slučaju. Ja sam se opredelio za tu metodologiju.¹²⁰

Ne slažem se s većinom sudija da je navodna tema Prvog izvještaja uzrok smrti bosanskih Muslimana, već je tema, kako gore objašnjava svjedok, praćenje kretanja srebreničkog stanovništva tokom relevantnog perioda. Stoga to što on nije uzeo u obzir gorepomenute forenzičke dokaze nikako ne bi trebalo koristiti kao argument protiv uvrštavanja Prvog izvještaja u spis. Uostalom, čak i da njegova metodologija jeste upitna, to je pitanje koje se može ticati isključivo težine koja će biti pridana dokazu i nikako se ne bi trebalo razmatrati u fazi razmatranja prihvatljivosti.¹²¹

12. Tužilaštvo je tokom unakrsnog ispitivanja na opsežan način pobijalo Prvi izvještaj zbog navodne manjkave metodologije, pominjući, pored ostalog, "metodologiju pogodnosti", selektivan pristup korištenju izvora, broj iz Nizozemskog referisanja na koji se svjedok oslanjao za izračunavanje, kao i nepristrasnost svjedoka.¹²² U tom pogledu ponovo napominjem da svi navodni nedostaci u vezi s metodologijom, o kojim je, uostalom, tužilaštvo imalo pravo da unakrsno ispita svjedoka, predstavljaju pitanja koja se mogu ticati

¹¹⁸ Ratko Škrbić, T. 19119 (13. februar 2012. godine).

¹¹⁹ Svjedok je takođe izjavio da je doduše znao za dokumentarne dokaze koji su poticali od VRS-a, ali ih nije uzeo u obzir jer nije želio da ispadne nepristrasan. Ratko Škrbić, T. 19079-19094 (9. februar 2012. godine), T. 19127 (13. februar 2012. godine). Ratko Škrbić, T. 19085 (9. februar 2012. godine), T. 19127-19034, 19137-19138 (13. februar 2012. godine). Osim toga, svjedok je rekao da informacije o zatvoreniciima nije uzeo u obzir prilikom izračunavanja, mada razlog za to nije bio taj što one možda nisu relevantne. Ratko Škrbić, T. 19097 (9. februar 2012. godine). On je takođe izjavio da nije pročitao svjedočenja pripadnika VRS-a, nego je iz Optužnice uzeo informacije o broju zarobljenika koji su pogubljeni, zarobljeni ili prebačeni i koristio ih u svojim izračunima na način koji je objasnio. Ratko Škrbić, T. 19134 (13. februar 2012. godine). U svjedočenju je takođe rekao: "nisam ja ništa prikrivao. Naprotiv, ja sam tačno prepisivao podatke iz citiranih dokumenata i nijedan nisam preskočio. Nijedan nije preskočen, niti je ijedan prikriven". Ratko Škrbić, T. 19213 (14. februar 2012. godine).

¹²⁰ Ratko Škrbić, T. 19070 (9. februar 2012. godine). V. takođe Ratko Škrbić, T. 19094 (9. februar 2012. godine).

¹²¹ Npr. Odluka od 27. novembra 2008. u predmetu *Perišić*, par. 14 i tamo sadržane reference.

težine koja će biti pridana dokazu, a ne njegove prihvatljivosti.¹²³ Vijeće ima isključivu nadležnost i dužnost da prilikom donošenja presude izvodi posredne i neposredne zaključke i utvrđuje činjenično stanje.¹²⁴ Odluka da se Prvi izvještaj uvrsti u spis dokaza u fazi razmatranja prihvatljivosti ni na koji način ne bi predstavljala obavezujuću odluku o pitanju težine koja će biti pridana Prvom izvještaju.¹²⁵ Najzad, kad je riječ o tvrdnji tužilaštva da je svjedok pristrasan, podsjećam da "zabrinutost u pogledu nezavisnosti ili nepristrasnosti veštaka ne utiče nužno na prihvatanje izjave ili izvještaja svjedoka", ali ipak može da utiče na težinu koja će biti pridana dotičnom dokazu u kasnijoj fazi.¹²⁶

3. Zaključci

13. Ponavljajući svoju polaznu premisu da je dužnost svakog sudskog vijeća da obezbijedi pravično suđenje uz puno poštovanje prava svakog optuženog, posebno želim ukazati na članove 20(1), 21(2) i 21(4)(e) Statuta, koji predviđaju sljedeće:

Član 20(1): Pretresna vijeća moraju osigurati da **suđenje bude pravično** i ekspeditivno, te da se postupak vodi u skladu s pravilima o postupku i dokazima **uz puno poštovanje prava optuženog** i dužnu brigu o zaštiti žrtava i svjedoka.

Član 21(2): Prilikom rješavanja po optužbama protiv optuženoga, on ima pravo na **pravično** i javno **suđenje**, uz ograde predviđene članom 22 Statuta.

Član 21(4): Prilikom rješavanja po svim optužbama na osnovu ovog Statuta, optuženom se, **uz puno poštovanje načela ravnopravnosti**, garantuju sljedeća minimalna prava:

e) da ispita svjedoke koji ga terete ili da se oni ispituju u njegovo ime, kao i da se svjedoci odbrane dovedu i ispituju **pod istim uslovima** kao i svjedoci koji ga terete;¹²⁷

Praksa ovog Vijeća je da, prema odredbama pravila 89(C), u spis uvrsti "bilo koji relevantan dokaz za koji smatra da ima dokaznu vrijednost". Ono što mene zabrinjava u vezi s Dispozitivom kojim većina odbija uvrštavanje Prvog izvještaja jeste to da svi dokazi izvedeni u vezi s tim izvještajem neće biti dio spisa koji će Vijeće koristiti da bi riješilo pitanja koja su predmet rasprave, budući da su Prvi izvještaj, kao i relevantni iskazi s njim u vezi, jednostavno izuzeti iz spisa. Po mom mišljenju, neuvrštavanje Prvog izvještaja, koji je relevantan i ima dokaznu vrijednost, predstavlja promjenu prakse koja se dosad primjenjivala

¹²² Ratko Škrbić, T. 19019-19033 (8. februar 2012. godine), 19034-19112 (9. februar 2012. godine) 19119-19170 (13. februar 2012. godine).

¹²³ Odluka od 27. novembra 2008. u predmetu *Perišić*, par. 14.

¹²⁴ *Tužilac protiv Popovića i drugih*, predmet br. IT-05-88-T, Odluka o prihvatljivosti iskaza vještaka Richarda Butlera, 27. mart 2008. godine (dalje u tekstu: Odluka od 27. marta 2008. u predmetu *Popović i drugi*), par. 19.

¹²⁵ Npr. Odluka od 27. marta 2008. u predmetu *Popović i drugi*, par. 21.

¹²⁶ *Tužilac protiv Momčila Perišića*, predmet br. IT-04-81-T, Odluka po zahtevima odbrane da se isključe izvještaji veštaka g. Patricka J. Treanora, 27. oktobar 2008. godine, par. 12.

¹²⁷ Naglasak dodat.

u ovom predmetu; to znači da su time promijenjeni uslovi pod kojim dokazi odbrane mogu biti prihvaćeni i da nisu identični uslovima primjenjivanim tokom izvođenja dokaza tužilaštva. To je protivno kako interesima pravičnog suđenja, tako i slovu i duhu člana 20 i 21 Statuta, kao što je upravo rečeno.

14. Prema tome, iz svih gore navedenih razloga, lično bih Prvi izvještaj prihvatila kao iskaz vještaka, budući da je *prima facie* relevantan za pitanja koja se razmatraju u ovom predmetu i da *prima facie* ima dokaznu vrijednost. Ponovo ističem da bi se, po mom mišljenju, o svim drugim eventualnim nedostacima trebalo raspravljati u fazi u kojoj Vijeće donosi presudu, te bi se u istoj fazi Prvom izvještaju trebala pridati odgovarajuća težina.

Sastavljeno na engleskom i francuskom jeziku, pri čemu je mjerodavan tekst na engleskom.

/potpis na originalu/
sudija Prisca Matimba Nyambe

Dana 22. marta 2012. godine
U Haagu,
Nizozemska

[pečat Međunarodnog suda]